

מוחק על מנת לכתוב 22

1. גיטין יט. "איתמר המעביר דיו" עד "בעא מיניה ריש לקיש" ורש"י ד"ה מוחק
2. תוספות גיטין יט. ד"ה מוחק
3. תוספות שבת עג. ד"ה הקושר
4. שבת עג: "אמר רב כהנא זומר" עד "א"ר יוסף האי"
5. תוספות שבת עג: ד"ה וצריך
6. תוספות כתובות ו. ד"ה האי "וכן פירש בערוך" עד "ועיקר ראייתו" "אבל קצת קשה" עד "ועוד י"ל דכל דבר"
7. מכות ג: "ואמר רב יהודה אמר רב הפותח" עד "מתקיף לה רב כהנא וכי מה בין זה למגופת חבית" ורש"י ד"ה חייב מתחלת דבריו עד האי דנקט
8. רמב"ם הלכות שבת י: וכסף משנה מתחלת דבריו עד "והקשו עליו"
9. שלחן ערוך אורח חיים שמ:ד
10. ביאור הלכה שמ:ד ד"ה ולא "ולא נשאר לנו" עד "וכן מוכח שם בגמרא"

מוחק על מנת לכתוב 22

1. גיטין יט. "איתמר המעביר דיו" עד "בעא מיניה ריש לקיש" ורש"י ד"ה מוחק

איתמר: המעביר דיו על גבי סיקרא בשבת, רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרווייהו: חייב שתיים, אחת משום כותב ואחת משום מוחק. דיו ע"ג דיו, סיקרא על גבי סיקרא - פטור. סיקרא ע"ג דיו, אמרי לה: חייב, ואמרי לה: פטור. אמרי לה חייב, מוחק הוא; אמרי לה פטור, מקלקל הוא **רש"י**

מוחק - ע"מ לכתוב שתי אותיות בשבת חייב וזה מוחק התחתונות סיקרא וכתב העליונות דיו.

2. תוספות גיטין יט. ד"ה מוחק

מוחק הוא - וחשיב ליה מוחק על מנת לכתוב דמסתמא עומד לחזור ולכתוב עליו בדיו ומקלקל לא הוי דעל הכתיבה זאת תהא כתיבה העליונה רישומה ניכר טפי משאם היתה תחתונה לבדה.

3. תוספות שבת עג. ד"ה הקושר

הקושר והמתיר - צ"ע אי מיחייב במתיר שלא על מנת לקשור אי לא ומדלא תני ליה כדתי מוחק ע"מ לכתוב אין לדקדק דהכי נמי לא קתני סותר ע"מ לבנות ובפ' במה מדליקין (לעיל לא:) אמרינן בהדיא דבעין סותר ע"מ לבנות ולפי מה שפירש רש"י בגמרא (דף עד:) דאי מתרמי ליה תרי קיטרי בהדי הדדי בשני חוטין זה אצל זה שרי חד ומניח חד משמע דמיחייב בלא על מנת לקשור ולשון קטר לא משמע כפירושו אבל ר"ח פירש וכן משמע בירושלמי כשנפסק חוט בשני מקומות ונקשר מתירין ב' הקשרים ומשליכין לחוץ האמצעי וחוזרין וקושרין שתי הראשים זה בזה ואין בו אלא קשר א' ולפי זה משמע דבעי מתיר ע"מ לקשור והא דלא תני ליה במתיר ובסותר פירשתי בפרק ב' (דף לא:) ד"ה וסותר.

4. שבת עג: "אמר רב כהנא זומר" עד "א"ר יוסף האי"

אמר רב כהנא: זומר וצריך לעצים - חייב שתיים, אחת משום קוצר ואחת משום נוטע

5. תוספות שבת עג: ד"ה וצריך

וצריך לעצים - נראה דאפילו לר' יהודה דמחייב מלאכה שאינה צריכה לגופה בעין צריך לעצים דלא מיקרי בעצים קוצר אלא בענין זה מידי דהוה אקורע על מנת לתפור ומוחק על מנת לכתוב וכדאמר רבי יוחנן לקמן בפ' חבית (דף קמה.) אחד כבשים ואחד שלקות שסחטן לגופן מותר למימיהן חייב חטאת ואמאי שרי לגופן ליהוי כמלאכה שאינה צריכה לגופה אלא טעמא לפי שאין דרך דישה בכך.

6. תוספות כתובות ו. ד"ה האי "וכן פירש בערוך" עד "ועיקר ראייתו" "אבל קצת קשה" עד "ועוד י"ל דכל דבר"

האי מסוכרייתא דנזייתא אסור להדוקה כו' - פירש בקונטרס וכן ר"ח ובערוך בחד לישנא וכן בסדר תנאים ואמוראים דאסור משום סחיטה וקשה לר"ת דהא סחיטה משום ליבון ולא שייכא בשאר משקים דכל דבר המלכלך את בולעו כגון יין ושכר ושמן לא שייך ליבון בסחיטתו אלא דוקא במים וראיה לדבר מדלא גזרינן בהו שמא יסחוט כמו גבי מים כדאמרינן באלו קשרים (שבת דף קיג:) היה מהלך בשבת ופגע באמת המים כו' היכי ליעביד לינחות במיא אתי לידי סחיטה ותניא נמי בפרק חבית (שם דף קמז: ושם) ומסתפג באלונטית ולא יביאה בידו ומפרש בגמ' דאתי לידי סחיטה ובפ"ב דביצה (דף יח. ושם) אומר דלכ"ע אין מטבילין את הכלים ומפרש בגמרא גזירה משום סחיטה ואילו בפרק תולין (שבת דף קלט:) תנן מסננין את היין בסודרין אלמא לגבי יין לא גזרינן משום סחיטה ובריש המביא (ביצה דף ל.) נמי קאמר ליפרוס סודרא עליה ולא קאמר אתי לידי סחיטה והיינו משום דלא שייך ליבון אלא גבי מים

והא דאמרין בפרק מפנין (שבת דף קכח): אם היתה צריכה שמן חבירתה מביאה לה בשערה ופריך והא אתי לידי סחיטה ומשני אין סחיטה בשער משמע דשייך סחיטה בשמן וכן בפ' נוטל (שם דף קמג.) ספוג אם יש לו בית אחיזה מקנחין בו ואם לאו אין מקנחין בו משום דאתי לידי סחיטת שמן הנבלע בו והיא סחיטה אור"ת דהויה משום מפרק ואסורה כמו סחיטת זיתים וענבים והכא אומר ר"ת דליכא למימר דאסור משום מפרק כיון שהנשחט הולך לאיבוד אע"ג דהוי פסיק רישיה **וכן פירש בערוך דכל פסיק רישיה דלא ניחא ליה שרי** ועיקר ראייתו מפרק כל התדיר (זבחים דף צא: ושם) אליבא דר"ש מזלפין יין על גבי האישים אע"ג דפסיק רישיה הוא דודאי מכבה הוא כיון דלא ניחא ליה בהאי כיבוי שרי ועוד מייתי ראייה מלולב הגזול (סוכה דף לג: ושם) דקאמר ר"א בר"ש ממעטים ענבים ב"ט פ"י ענבי הדס ופריך והא מתקן מנא ומוקים לה במתכוון לאכילה סבר לה כאבוה ופריך והא מודה ר"ש בפסיק רישיה כו' ומשני לא צריכא דאית ליה הושענא אחריתי אלמא כיון דלא ניחא ליה ולא חייש בהאי תיקון שרי אע"ג דפסיק רישיה הוא ונראה לר"י דלא קשה מידי דאיכא למימר דאסור לסחוט בשאר משקה משום ליבון כמו במים ומ"מ לא חיישין בהו שמא יסחוט כיון שהטעם והריח נשארים בבגדים ומעט היה נהנה בסחיטתו ומצינן למימר נמי דאסור משום מפרק ואף ע"ג דהוי פסיק רישיה דלא ניחא ליה אסור לכתחילה לר"ש כמו במלאכה שאינה צריכה לגופה וראיות הערוך אינן ראיות דההיא דמתיר ר"ש לזלף יין על גבי האישים איכא למימר דמצוה שאני וכן ההיא דאית ליה הושענא אחריתי איכא למימר דשרי משום מצוה א"נ הכי פ"י והא פסיק רישיה הוא דאית ליה הושענא אחריתי והואיל וכן שרי לר"ש דשמא לא יצטרך לה ונמצא שלא תיקן כלי והלכך לאו פסיק רישיה הוא אבל לר"י אסור דשמא יצטרך לה ואגלאי מילתא דכלי עבד ועל פ"י הערוך קשה דתנן בפרק שמונה שרצים (שבת דף קז.) המפיס מורסא בשבת אם לעשות לה פה חייב ואם להוציא ממנה ליחה פטור ודוקא משום צערא פטור ומותר אבל אי לאו משום צערא היה אסור אע"ג דלא ניחא ליה בפה כלל דאי ניחא ליה מן הפה כי לא מתכוין נמי חייב וכן מחט של יד ליטול בה את הקוץ דשרי משום צערא אבל אי לאו הכי אסור אע"ג דלא ניחא ליה כלל **אבל קצת קשה אי פסיק רישיה דלא ניחא ליה אסור אמאי קאמר רב בפרק חבית (שם קמה.) כבשים שסחטן לגופן פטור ומותר הואיל וא"צ למים היוצאין והשתא אע"ג דא"צ היה להיות אסור ואור"י דמצינן למימר דדוקא כבשים שרי דהוי הנסחט מהם כמו אוכלא דאיפרת ואין שם משקה עליו כדאמרין דאפי' למימיהם פטור אבל אסור...**

7. מכות ג: "ואמר רב יהודה אמר רב הפותח" עד "מתקיף לה רב כהנא וכי מה בין זה למגופת חבית" ורש"י ד"ה חייב מתחלת דבריו עד האי דנקט

ואמר רב יהודה אמר רב: הפותח בית הצואר בשבת - חייב חטאת
רש"י

חייב - **שתיקן כלי** האי דנקט לה הכא משום דאמר רב יהודה לעיל המלוה את חברו לעשר שנים כו' ואותביה רב כהנא נקט נמי לכולהו הנך מילי דשמעתין דאמרינהו רב יהודה ואותביה רב כהנא.

8. רמב"ם הלכות שבת י"י וכסף משנה מתחלת דבריו עד "והקשו עליו"

הקורע כדי לתפור שתי תפירות על מנת לתפור שתי תפירות חייב, אבל הקורע להפסידה פטור מפני שהוא מקלקל, הקורע בחמתו או על מת שהוא חייב לקרוע עליו חייב מפני שמיישב את דעתו בדבר זה וינוח יצרו והואיל וחמתו שוככת בדבר זה הרי הוא כמתקן וחייב, והפותח בית הצואר בשבת כ חייב
כסף משנה

[ו] והפותח בית הצואר וכו'. כתב הריטב"א בפ"ק דמכות פירש"י פותח בית צואר ממש שעשה פתח חדש לחלוק בשבת חייב חטאת מפני שתיקן כלי, פירוש דנהי דלא מחייב משום קורע דקורע שלא ע"מ לתפור הוא מיחייב משום תקון כלי דהוי גמר מלאכה ותולדה דמכה בפטיש והקשו עליו וכו'. והנכון כמו שפ"י ר"ת דלאו בפותח פתח חדש לגמרי אלא שכבר נפתח בחול אלא שסגרו ע"י תפירת חוט או בגד כדרך שעושים מכבסי בגדים או כמו שהיו הנשים רגילות לקשור בצרפת ופתח בשבת אותו חוט או בגד שהיה שם חייב חטאת משום גמר כלי עכ"ל

9. שלחן ערוך אורח חיים שמ"ד

(יד') המדבק ניירות או עורות בקולן של סופרים וכיוצא בו, הרי זה תולדת תופר וחייב; וכן המפרק ניירות דבוקים או עורות דבוקים ולא נתכוין לקלקל בלבד, הרי זה תולדת קורע וחייב.

10. ביאור הלכה שמיד ד"ה ולא ולא נשאר לנו" עד "וכן מוכח שם בגמרא"

* ולא נתכוין לקלקל וכו' - כ"ז הוא לשון הרמב"ם פ"י מהלכות שבת הלכה יו"ד ומשמע בבירור דעתו דהא דבעינן בגמרא קורע ע"מ לתפור משום דאל"ה הו"ל מקלקל אבל אם מכוין לצורך איזה דבר תיקון אפילו במכוין שלא ע"מ לתפור חייב ובהכי ניחא דהכניס הרמב"ם דין הפותח בית הצואר בשבת ג"כ בכלל דיני הקורע לחיוב ואף דהוא בודאי שלא ע"מ לתפור משום דמתקן בקריעתו את הבגד ולפלא על הב"י שכתב בסימן ש"ז למלתא דפשיטא דפותח בית הצואר להכי לא הוי בכלל קורע משום דהוי קורע שלא ע"מ לתפור ובעצמו סתם בסימן ש"מ כהרמב"ם דכל קורע ע"מ לתקן חייב ובאמת מוכח כן בהדיא מגמרא [שבת ק"ה ע"ב] בקורע בחמתו ועל מתו המוטל עליו [הם אותן האמורים בפרשה אביו ואמו בנו וכו' ויש בהם שאסור לתפור אח"כ] דאפילו שלא ע"מ לתפור חייב כל שיש איזה תקון בקריעתו. ואח"כ מצאתי שראיה זו מובא בדברי הגרע"א בגליון שלו וגם כל הדברים הנ"ל עיקרן מבוואר בנשמת אדם בכלל כ"ט בהלכות שבת ע"ש ונדבר בזה לקמיה וגם הפמ"ג רמז לזה [אך מה שכתב שם הגרע"א דמדברי התוס' ע"ג ע"ב ד"ה וצריך משמע דבעינן ע"מ לתפור ממש יש לדחות דשיגרא דלישנא הוא בתוס' וכונתם הוא דכשאין צריך לעצים אין שם קוצר עליו לחיוב דאין עושה תיקון בדבר הנקצר גופא ודומיא דקורע דבעינן ע"מ לתפור או לתקן דהוא דומיא דלתפור ואל"ה אין חייב דאין שם מלאכה עליו כי הוא מקלקל ואינה בכלל מלאכה ה"ה בזה ותדע דהרי הרמב"ם בודאי סובר דלא בעינן ע"מ לתפור דוקא והוא ג"כ סובר דמלאכה שאין צריך לגופה חייב ואפ"ה פוסק בזומר דדוקא כשהוא צריך לעצים אז חייב משום קוצר וע"כ דאל"ה אין שם מלאכה עליו לחיוב כי הוא כמקלקל שלא ע"מ לתקן כן נאמר אף לדברי התוס' ואח"כ חזקו סברתם ביותר מהא דכבשים דאין שם קוצר עליו כלל וכמו שם דאין שם דישה עליו כלל אפילו לענין לאסור לכתחלה וגם בדף צ"ד ע"א כתבו התוס' בד"ה ר"ש דבמקלקלים כגון מכבה וסותר ומסתברא דצריך שיהא ע"מ לתקן כמו במשכן וכו' ע"ש ולא הזכירו כלל ע"מ לתפור וע"כ כמש"כ דעל מנת לתקן כע"מ לתפור דמי וכן לקמן בדף ע"ג שכתב רש"י דקורע שלא ע"מ לתפור לא הוי במשכן ג"כ מיירי בשלא היה ע"מ לתקן דזה כע"מ לתפור דמי דלא בעינן מצומצם כמו במשכן גופא עיין בדף ע"ה בתוד"ה שכן בסוף דבריהם וראיה מוכרחת לכל דברינו מהקורע על מתו או בחמתו וכו' וראיתי בנשמת אדם שכתב דדין זה דהמפרק ניירות וכן בכל קורע ע"מ לתקן זהו דוקא אם נסבור דמשאצ"ל חייב אבל אם נסבור דפטור ע"כ בעינן קורע ע"מ לתפור ממש ומשום זה תמה על השו"ע דהביא דין זה של הרמב"ם בסתמא והלא בסימן שט"ז ובסימן של"ד מצדד יותר כדעת הפוסקים ולא נהירין לי דבריו כלל דלא מביעיא לדעת התוס' שם דקורע על מת דידיה דאיכא תיקון דמצוה מקרי מלאכה הצריכה לגופה כיון שהוא צריך לה א"כ ה"נ בכל קורע ע"מ לתקן ואף לרש"י וסייעתו דס"ל דקורע אפילו על מת דידיה דפטור משום משאצ"ל היינו דס"ל דצורך מצוה לא חשיב תיקון כ"כ שיקרא משום זה מלאכה הצריכה לגופה אבל בכל עניני תיקון שהוא צריך להן בעצמותן כמו במפרק ניירות שצריך שיהא הנייר דק לכו"ע הוא בכלל מלאכה הצריכה לגופה כמו בקורע ע"מ לתפור והא דפטרינן שם בגמרא בקורע בחמתו למאן דפוטור מלאכה שאצ"ל היינו משום דלא מתקן מידי בגוף הבגד בקריעתו אף היכא דעבד למימרי אימתא אינשי ביתיה וכמ"ש התוס' בדף צ"ד וגם דעת רש"י מוכח הכי דכתב שם דקורע על מתו פטור משום משאצ"ל דהוי כמוציא את המת לקוברו [ור"ל כמו שפירש שם בדף צ"ג ע"ב דברצונו לא באה לו ולא היה צריך לה ה"נ ברצונו לא בא לו כל הענין הזה של הקריעה בחמתו ועל מתו] ולא כתב בפשיטות הטעם משום דהוי שלא ע"מ לתפור אלא ודאי דשלא ע"מ לתפור נמי חייב אף לדעת רש"י היכא דניחא ליה גוף התיקון שמכוין הקריעה בשבילה. וכן משמע מדברי המאור בפרק ר"א אומר האורג בסוף דבריו שכתב דהא דפטר ר"ש אף בקורע למימרא אימתא אינשי ביתיה הוא משום שאין הצורך בעיקר המלאכה ע"ש משמע הא אם היה צריך לעיקר הקריעה אף שלא ע"מ לתפור חייב וכן רבינו ירוחם בחלק י"ב פסק בהדיא כ"ש ואפ"ה פסק בחלק י"ד דקורע על מת שהוא חייב להתאבל עליו חייב וכשיטת התוס' הרי דקורע ע"מ לתקן חייב וכן משמע ג"כ במאירי פרק האורג בהדיא דקורע ע"מ לתקן אף שלא ע"מ לתפור חייב ע"ש. היוצא מדברינו דבין לדעת הרמב"ם ובין לדעת רש"י ותוס' וכל הפוסקים הנ"ל קורע ע"מ לתקן חייב דכע"מ לתפור דמי ואפילו לדעת ר"ש דפטור במשאצ"ל חייב בזה אלא לדעת התוס' בעינן לר"ש שיהא התיקון בגוף הדבר הנקרע ע"ש בדף צ"ד ע"א ודעת הריטב"א שהובא בכ"מ פ"י מהלכות שבת דסובר דבעינן קורע ע"מ לתפור דוקא יחידאה היא וגם סוגיא דהאורג הוא נגדו וכמו שהקשה הגרע"א וגם הב"י אף דגם הוא רצה לומר כן בסימן ש"ז הרי חזינן דבשו"ע כאן חזר מזה וסתם להלכה דקורע ע"מ לתקן חייב אף שלא ע"מ לתפור וכן מוכח בפר"ח יו"ד סימן קי"ח דקורע ע"מ לתקן חייב לכו"ע ובחנם השיג עליו בנ"א כלל כ"ט בזה. **ולא נשאר לנו כ"א לבאר סברת רש"י בדף מ"ח דכתב דפותח בית הצואר בשבת חייבו הוא משום מכה בפטיש דמשוי ליה מנא ולמה לא כתב משום קורע ע"מ לתקן ונ"ל דסברתו הוא דלא שייך שם קורע כ"א כשהוא מקלקל בעת הפעולה אלא שהוא מכוין בשביל איזה תיקון וכעין שהיה במשכן שיריעה שנפלה בה דרנא קורעין בה ותופרין אותה שהקריעה מקלקלת את היריעה ביותר אלא שע"ז יוכל אח"כ לתפורה ומכלל זה קורע בחמתו ועל מתו דהקריעה מקלקלת הבגד אלא שנסבב תיקון ע"ז וכנ"ל לאפוקי בפותח בית הצואר בשבת דמשוי ליה מנא בגמרא זה ע"י הפתיחה גופא אין חל ע"ז שם קורע כלל וחייב ע"ז משום שם אחר דהיינו מכה בפטיש שהוא שייך בכל גמר מלאכה וכן מוכח שם בגמרא בברייתא דמשוי ליה בחדא מחתא עם הדין דאין נותנין מוכין לתוך הכר וכי היכי דשם הטעם משום מכה בפטיש ה"נ בזה וגם הרמב"ם חש לזה אלא דאזיל לשיטתיה בפרק כ"ב דין כ"ג ע"ש זה הנלע"ד הטעם של רש"י ושאר פוסקים דכתבו משום מכה בפטיש וכן סתם השו"ע בסימן ש"ז ס"ג ואין סתירה לזה מסעיף זה ועיין במ"א סימן ש"ז ס"ק יו"ד שדחה דברי העו"ש שכתב בפותח בית הצואר דחייבו הוא משום קורע ולפי מה שבררנו הדין עם המ"א בפותח בית הצואר אבל לא בכל עניני קורע וכמו שסתם המחבר פה דבכל קורע ע"מ לתקן חייב:**